

R 1975-3

750306-1

(21) (1) (SSaŽ, 6. 3. 75 dopol.)

Jedním z významných faktorů světového politického vývoje příštích let a desetiletí se zdá být narůstající napětí mezi Sovětským svazem a lidovou Čínou. To nutně způsobí další sblížení a spolupráci mezi Svazem a západním světem. Sovětské vedení se v této situaci snaží (snažilo) získat velké a dlouhodobé půjčky na ekonomický a technický rozvoj těch oblastí (oborů), které dosud zůstávaly značně pozadu, ale narazil na značnou opatrnost druhé strany. Nejnověji získal něco od Arabů (3 miliardy dolarů od Iránu), ale to je stále málo. Podaří-li se v blízkých letech konsolidovat západní hospodářství (inlace + ekonomické ochabnutí), nastane teprve ta pravá situace, kdy Svaz už nebude moci těžit z obtíží západních států, a nicméně bude pro něj otázkou životní důležitosti rozhybat své těžkopádné hospodářství a zaostávání některých odvětví společenské produkce. Aby ještě dále posílil soudržnost svých národů, bude muset vyjít vstříc některým jejich požadavkům (pochopitelně to udělá pozdě - už dnes je pozdě). Tím spíše bude nucen řešit situaci svých satelitů ve směru jejich podstatného uvolnění. Protože prosté vymanění z dosavadních vazeb by bylo z prestižních důvodů pro Svaz nepřijatelné, je pravděpodobné, že k tomu dojde nejspíš v podobě vytvoření jakési hospodářsky a politicky integrované, ale vojensky neutralizované zóny, zahrnující spolu nejen uvolněné státy střední a východní Evropy, ale také některé státy, jež dosud náležely do svazků západních nebo jež dosud byly mimo bloky (sovětský zájem se pochopitelně bude upínat především k odzbrojení a neutralizaci západního Německa); Sovětský svaz by byl jistě nakloněn něco zaplatit za to, že tak bude oslabena váha pozvolna se stále více sjednocující západní Evropy, tj. zejména za to, že hospodářsky a vojensky budou erodovány některé významné země. Ideálním případem by ze sovětského hlediska bylo takové rozdělení západoevropských politických, hospodářských a vojenských svazků, jež by nevedlo k vytvoření jednotné Evropy, ale jež by mezi zbylý evropský Západ a sám Sovětský svaz položilo nový, politicky a hospodářsky významný, ale vojensky neutralizovaný nárazníkový celek. Tak či onak je reálné očekávat, že naše situace se změní právě v tom smyslu, abychom se stali součástí tohoto většího celku, který bude s největší pravděpodobností vytvořen a dále žít pod společnou patronací Spojených států a Sovětského svazu. Kulturně to bude epochální změna,

ale obrovské problémy vzniknou v oblasti hospodářské. V obou směrech je však třeba se připravit na dosti náhlé a pronikavé změny nejen v možnostech, jež se nám otevřou, ale zejména v možnostech, jež by se mohly ukázat přesahovat naše síly a schopnosti. Zejména se musíme naučit znovu respektu k odbornosti a k vzdělanosti, musíme se znovu naučit vskutku politicky myslit a navyknou zase všem nezbytným nárokům života v duchovně a politicky svobodné společnosti. Bude mnoho problémů s pokusy o politickou revanš a o tvrdé semknutí pravicových živlů; rehabilitace levicové orientace a levicového smýšlení nebude snadná, pokud jde o nové projekty a nová rozhodnutí (lze spoléhat jen na setrvačnost, ale to právě je politicky velmi problematické a neperspektivní). S tímto výhledem je jedno jasné: tato příprava může z naší strany spočívat jen v jediném: v úsilí o prohloubení (vlastně založení, ustavení) vnitřní duchovní, myšlenkové a politické svobody. To znamená hledat hlubší osobní zakotvení, víc vědět a přesněji myslit a pozvolna se připravovat prací a vytvořením děl v nejrůznějších oborech pro nový start, a posléze se postupně pokoušet obnovit a posilovat demokratické prvky všude, kde to je možné.

750306-2

(22) (2) (SSaŽ, 6. 3. 75 dopol.)

Považovat událost resp. subjekt za „konkrétum“, tj. „srostlici“, není docela bez vady. Sugeruje to totiž představu, že původně je vnitřní a vnější od sebe odděleno a že teprve druhotně je nějak sjednocováno, integrováno. Ve skutečnosti musíme vztah mezi vnitřním a vnějším chápat geneticky: vnitřní přechází ve vnější, stává se vnějším, zvnějšňuje se. Jde však o to, že pouze na primordiální rovině vnitřní prostě přestává být tím, jak přechází ve vnější. Nejobvykleji vnitřní překračuje možnosti okamžitého zvnějšnění, znásobuje svou hlubinu, upevňuje své zakotvení a „vrací se“ ze svého zvnějšnění zpět k sobě; jeho vnějšek představuje komplikovanou pluralitu, jejíž integrita je založena právě vnitřně. A pak ovšem už má smysl hovořit o integritě „konkrétna“, o „srostlici“. Jde však spíše o vtahování vnějška do rozvrhu vnitřní povahy, ožívování toho, co už (svým zvnějšněním) život ztratilo. To, čemu říkáme „život“ v biologickém smyslu, je toto dodatečné, opožděné vítězství „pra-života“ nad vlastním zmíráním (ve zvnějšnění). Toto vítězství je nejisté, dočasné nebo jinak nedokonalé a problematické. Jeho kvalita a „dokonalost“ se postupně zvyšuje, ovšem za to cenu, že své místo dostává také smrt. Biologický život na nejnižší úrovni (jednobuněčných organismů) představuje vlastně první a veliké vítězství: jednobuněčné organismy, pokud víme, nemusejí zahynout (tak, že zbude mrtvolka, mrtvá hmota), jen ztrácejí svou původní integritu, dělí se

na dvě buňky - a ty pak mají obě každá svou novou integritu. Má-li však být primitivní (relativně) úroveň této existence života opuštěna a má-li se dosáhnout úrovní vyšších, musí se dosud jen vnější možnost a nahodilost smrti dostat k životu blíž, musí být zapojena, zabudována do života samotného, musí se stát součástí, neodmyslitelnou složkou života. Dosavadní přežívání je vyhrazeno jen nemnohým (= tzv. zárodečným) buňkám, kdežto většina ostatních, díky jejichž specializaci se stala možnou výstavba mnohobuněčného organismu, musí dříve nebo později zahynout. Čím specializovanější buňky, čím specializovanější tkáně a orgány, tím menší je jejich schopnost regenerace, neřku-li přežití. V tom smyslu znamená tedy konkrétnost zároveň nutně konečnost (prostorovou i časovou). Nekonečnost ve světě kvalifikované úrovně je nesmysl, je nemožná. Odtud je pak třeba se tázat, není-li předpoklad tzv. věčných hodnot založena na nějakém hlubokém omylu. Naše zkušenost je taková, že čím je nějaká konkrétní skutečnost hodnotnější, tím je „smrtelnější“, konečnější, přechodnější. A protože na tomto místě nám nejde o kritéria hodnocení, tj. o hodnoty ve smyslu axiologickém, můžeme tuto větu přeformulovat následovně: čím je nějaká skutečnost (konkrétnum) nepravděpodobnější, tím je „smrtelnější“, nezaručenější a přechodnější; a tím je obtížnější, nesnadnější každý pokus ji podržet, zachovat, prodloužit její trvání, její „život“. Ale náhle se tu objevuje nový vynález, který tuto situaci modifikuje a mění. Dochází k tomu tam, kde vstupuje na světovou scénu slovo, řeč, resp. kdy se celá dosavadní skutečnost postupně noří do nového „světa řeči“.

750306-3

(23) (3) (Pokrač., 6. 3. 75 odpol.)

Okolnost, že život volí smrt takřka jako prostředek k tomu, aby se pozvedl na vyšší úroveň, je významná a hodná hlubší úvahy. Smrt vyššího organismu je cenou za jeho (dočasnou) existenci, za to, že vůbec něco takového jako „vyšší organismus“ mohlo být uskutečněno. A od té doby je ona hluboká tendence, onen vnitřní „pud“ subjektu, jenž ho vede k návratu k sobě, rozdvojena na tendenci sebezáchovnou a na tendenci rodůzáchovnou, tj. rozmnožovací. Rozmnožování už přestává být pouze záležitostí kvantitativní (důsledkem kvantitativního narůstání živé hmoty v buňce), nýbrž záležitostí kvalitativní, záležitostí nové kvality, zvláštní specializace. Vyšší organický život je specializován na sexualitu paralelně s tím, jak se „specializoval na smrt“, jak se orientoval na smrtelnost a jak smrt zapojil do svého žití jako jeho nezbytnou (a tedy nikoli už pouze nahodilou) mez. Tento poukaz je obsažen také ve známém Ježíšově podobenství o zrně,

keré buď zůstane samo sebou, anebo zemře a „mnohý užitek přinese“, i když asi v předchozí podobě míněn nebyl; lze jej však vydedukovat a vypracovat. (Pominuli jsme ovšem přechodné stadium, představované rozmnožováním „pučením“, výtrusy apod., tj. rozmnožováním nepohlavním.)

Jistou extrapolací se můžeme dostat k položení otázky, zda další „zkvalitnění“, prohloubení a zintenzivnění života není (tj. nemusí být) nějak spojeno s dalším osvojením, s další adaptací, s dalším vintegrováním smrti do života. V jistém smyslu se můžeme na onen již zmíněný první krok dívat také takto: individuum volí smrt, aby dalo život (životní příležitost i sám dar života) svým potomkům. Není dalším krokem na této cestě, jestliže individuum volí smrt, aby dalo život i jiným individuí, nejenom svým potomkům? To pak představuje přechod od sexuality a lásky k vlastním mláďatům k lásce k bližnímu (ve smyslu: není většího milování nad to, když někdo život obětuje za své přátele). Ale to je přece jenom poloha, která představuje spíš jakýsi extrém, než aby se stala pravidlem a běžným závazkem. Má-li však jít o dosažení nové úrovně bytí, nové úrovně odpovědného a svědomím orientovaného života, pak musíme hledat ještě cosi jiného a někde jinde.

Především nemusí jít nutně o čin, který sám sebou představuje záhubu, „zmarnění“, likvidaci vlastního života. Ostatně ani na onom prvním kroku nemůžeme pozorovat nic takového. Jde o to, že je zvolen konečný, smrtelný život, aby tak bylo dosaženo něčeho jinak nedosažitelného; smrt není v pravém slova smyslu nástrojem, nýbrž něčím, co je zvoleno, čemu se povolí něco málo, co se „dopustí“, aby se získalo něco mnohem cennějšího a většího. A jako v prvním případě tím cennějším je vyšší úroveň biologického života, nyní by to měla být vyšší úroveň života ne už jenom biologického, nýbrž života „duchovního“, „duševního“, „kulturního“, vůbec „sociálního“ apod. A tím už je vlastně naznačen směr, jímž musíme hledat: onou novou rovinou, onou novou skutečností, oním novým světem, který objímá dosavadní svět vitálního, je – řečeno s Rádlem – svět „morální“ (což je termín bohužel dost matoucí), nebo ještě lépe svět slova, řeči, logu, svět platnosti (a neplatnosti), svět toho, co má být (a co nemá být), svět hodnot, jež čekají na „realizaci“, jež jsou výzvou, aby jejich platnost byla uznána.

Tady je ovšem nebezpečí, že to, ve jménu čeho se život (individuální) omezí a ve jménu čeho bude ustupovat do pozadí a čemu se rozhodne sloužit, bude něco menšího než sám život nebo něco, co je pouhou jeho složkou, částí nebo snad produktem. Pak ovšem nelze mluvit o umocnění a zintenzivnění života, nýbrž naopak o jeho úpadku a odcizení. Má-li mít taková služba života a životem dobrý smysl, musí právě sloužit vyššímu

životu a nikoli něčemu mrtvému a na člověku závislému. A tedy to, co potřebuje, aby jednotlivcův život, život lidské osobnosti byl konečný, smrtelný, a co může oběť vlastního života na jednotlivci žádat právem a legitimně, musí být samo právě oním vyšším životem, který však není ničím nad život každého jednotlivce povzneseným a k němu se neznajícím, ale naopak něčím tak „kvalitně“, výsostně živým, že onen „kvalitnější“, vyšší život jednotlivce je vlastně možný jen tak, že je právě ve službě (= v „podílu“) tomuto vyššímu životu „posvěcován“ a „zasvěcován“. Odtud náboženské motivy pochopení božstva až jako nejvýše živého Boha (Bůh živých a ne mrtvých). Odtud také nutnost pochopení mezních (limitních) filosofických pojmů (nejvyšší dobro, první hybatel, Whiteheadova „tvořivost“, absolutní budoucnost Rahnerova, poslední „ty máš!“ Rádlovo, ev. Rádlova či Hromádkova „pravda“ atp.) jako pojmů, zaměřených na něco svrchovaně živoucího, co je zdrojem a základem všeho ostatního života.

750306-4

(24) (4) (SSaŽ, 6. 3. 75 odpol.)

(Poznámky k „Úvodu do filosofie“ pro Janu, k § 4.) Je velmi problematické, nejisté, pochybné, zda počáteční stav vědomí lze charakterizovat předmětností, tedy vztahem k předmětům, vztahem k věcem. Celá povaha myšlení či spíše řeči je jiná. To podstatné u mýtu nebyl vztah k předmětům. To, o čem mýtus předmětně vypovídá, není středem pozornosti. To podstatné, čím mýtus oslovuje, je na této předmětné výbavě mýtu dosti nezávislé. Také nejsou žádné známky toho, že by předmětná intence mýtu byla nějak zvlášť důležitá, že by se brala nějak zvlášť vážně. Spíše sloužila k jakémusi zachycování, zafixování; je to jakési vnější lešení vlastního smyslu mýtu. Teprve značně později dochází k tomu, že se toto „lešení“ osamostatňuje, emancipuje, a nakonec nabývá takového vrchu, že jakoby zcela vytlačuje nepředmětné komponenty ne-li skutečně, tedy alespoň z uvědomění (a zatlačuje je do zapomenutí). To, o čem Heidegger mluví jako o zapomenutosti (zapomenutí) na bytí, je možné právě jen díky tomu, že bytí je možno „mínit“ pouze nepředmětně (tj. tak, že zároveň předmětné intence jsou zaměřeny jinam, totiž na něco předmětného, resp. na něco, co má předmětnou stránku, předmětnou povahu). Tam, kde je povědomí nepředmětných konotací a nepředmětných intencí vytlačeno, tam dochází tedy také k oné zapomenutosti na bytí. Jestliže se tedy v daném textu vychází z modelu předmětného mínění či myšlení, není tomu tak proto, že by takovéto předmětné myšlení bylo původnější, nýbrž čistě z metodických, propedeutických motivů (a ty je ostatně třeba ještě

přezkoumat, zda se totiž nekonceduje takovým byt' metodickým modelem příliš mnoho).

750307-1

(25) (5) (SSaŽ, 7. 3. 75 večer.)

Abychom dokázali nějak uchopit způsob, jak událost vyšší úrovně do sebe integruje události nižší, musíme předpokládat, že angažuje tyto nižší události v jejich hloubce, tj. po jejich vnitřní stránce (tak, aby se „chovaly“ jinak, integrovaně, „angažovaně“). Předpokladem toho je ovšem ještě hlubší ponor vnitřní stránky události integrující (viz Úvod pro Janu, § 3-2≡29). Odtud se zdá, jako by tendencí všeho živého bylo prohloubit svou vnitřní stránku. Na tomto místě však je třeba zatím ponechat otevřenou otázku, zda „cílem“ je toto vnitřní prohloubení, přičemž vnější komplikovanost stavby např. organismu je jenom cestou a prostředkem k tomu, aby se tohoto hlubšího ponoru dosáhlo, anebo zda cílem je tato vnější, komplikovaná integrace, v níž vnitřní prohlubování je oním prostředkem. (8. 3. ráno) Kdyby se podařilo tuto otázku rozhodnout, mělo by to značný význam pro posuzování některých na první pohled dosti vzdálených otázek (jako např. významu duševního života, uvědomění, sebe-vědomí, sebezáchovných tendencí všeho živého, ev. aktivistické západní orientace a třeba takových některých buddhistických tendencí apod.).

To, že zvyšování úrovně „centro-komplikované“ (jak říkával Teilhard de Chardin) životní organizace je zvláštním způsobem spjata se smrtí, která je z pouhé vnější, nahodile intervenující meze proměněna v nutnost a jakousi přímo vnitřně plánovanou, zakalkulovanou složku, stránku života, by se zdálo naznačovat, že cílem je skutečně nikoliv sebe-vědomý jedinec, nýbrž niterná hloubka, v níž si jsou nejrůznější jedinci blízcí, v níž si rozumějí a v níž si jsou nejen navzájem solidární, ale v níž nalézají své naplnění, i když musejí obětovat právě svou individuálnost, svou „soukromou niternost“. Ale vyvozovat z toho závěr, že cílem individuálního životního snažení se má stát toto „oproštění“ a v jistém (buddhistickém) smyslu „smrt, po níž už nenásleduje žádný nový život“, je vposledu jen nepochopení. I nejhlubší, vnitřně nejhlouběji ponořený a zakotvený život musí být orientován na život (na nový, další život, eventuelně na „život věčný“), tj. musí hledat pokračovatele a následovníky, jimž by předal štafetu, jimž by předal pochodeň. To proto, že bez komplikovanějšího, vnějšně náročněji organizovaného životního úsilí a výkonu není niterné ponoření možné; a okolnost, že niternost, „vnitřní“ má nekončící tendenci a snahu po zvnějšnění, ukazuje, že tato cesta je cestou správnou a nezbytnou, i když sama centrokomplicovanost se tím ještě nestává posledním cílem. -

Uzavíráme tedy: nejvyšší „hodnotou“ není individuální, vnitřně co nejhrouběji zakotvený život, nýbrž ona hloubka niternosti sama, již je individuální prohloubení jen služebným prostředníkem. A jestliže to, co nás z hloubky oslovuje a de facto „oživuje“, v čem je náš život zakotven, je svou povahou nejvýše „živoucí“, pak lze to, co by se dalo nazvat „spočínutím“ v tomto pramenu a zdroji všeho života, považovat za cíl praktického usilování, jež je však možno dosáhnout jen „poslušností“ pokynům, jež nás posílají do světa. Cílem totiž není naše individuální spočínutí, ale spočínutí a „sjednocení“ (usmíření atp.) všeho, celé skutečnosti, celého světa, všeho stvoření, v tomto zdroji. A svět může spočinout tímto způsobem jen tak, že bude napraven, reformován, přebudován – což není možné bez aktivity, jež je právě zakotvena vnitřně, ale směřuje navenek. A vrací-li se k sobě, pak jen proto, aby založila nové akce, účinnější, pronikavější, věrnější, „poslušnější“. „Spočínutí“ může být individuálnímu životu jen „přidáno“, ale nemůže být „organizováno“ ani jinak „připravováno“, tj. stát se samostatným cílem, samostatným hlediskem rozvrhu aktivit. Je „posledním“ koncem všeho snažení, ale všechny „předposlední“ konce (cíle), jež jediné můžeme volit a na něž se můžeme aktivně, organizačně orientovat, jsou „venku“, „před“ námi, v předmětném uspořádání vnějších záležitostí, jež je obvykle obrovským nahromaděním nesčetných překážek a bezvýchodností.

750308-1

(26) (6) (SSaŽ, 8. 3. 75 ráno, resp. k ránu.)

(Poznámka k Úvodu pro Janu, str. 34 – tj. § 2-11≡23.) (9. řádka shora.) Je zcela nevěcné mluvit o tom, že osvětí je jakýsi „užší a omezenější okruh, který se vyloupne z prostředí“. Tohle prostě není pravda, to neplatí. Osvětí je osvojené prostředí, a to znamená, že to je prostředí nahlížené zvnitřka subjektu tohoto osvětí (i prostředí, ovšem), z hlediska subjektu, k němu prostředí, osvětí vztahujeme. Zatímco prostředí je naproti tomu objektivizované osvětí, tj. je to okolí, které je sice vztaženo nebo chápáno jako vztažené k danému subjektu, ale v úvahu se tu berou jenom vztahy vnější. A i prostředí samo se bere jako složené, poskládané z předmětů, objektů, které my jsme schopni identifikovat, najít a ochotni uznat. Osvětí je zkrátka prostředí viděné z hlediska subjektu, k němuž je osvětí (nebo prostředí) vztaženo; kdežto prostředí je osvětí, které je nahlíženo vnějším pozorovatelem, a tedy je redukováno na objektivitu nebo quasi-objektivitu. A ještě možná není správné říkat „redukováno“, protože je transformováno. Pro nás je totiž velmi obtížně nahlédnout jakoby „zvnitřku“ do osvětí nějakého subjektu, a proto máme někdy tendenci do prostředí za-

hrnout a počítat i to, co je osvětím odfiltrováno, a naopak nedávat, zapomenout tam dát něco, co je v osvětí de facto zvýznamněno a podtrženo, i když z vnějšku se to může zdát dost nenápadné. (Až sem přepis mgf. záznamu - diktátu ze 7. 3. 75; pokračování je už rovnou psáno 8. 3.)

Nelze tedy mluvit o tom, že se osvětí vyděluje, „vyloupne“ z prostředí, tak jako se prostředí vyděluje z okolí. (Terminologicky bychom mohli překládat okolí jako Umgebung, prostředí jako Milieu ev. **[nedoplněná meze-
ra; pozn. red.]**, osvětí jako Umwelt nebo Eigenwelt - neboť „svět“, který je „kolem“, není světem daným, a to, co je kolem „dáno“, není ještě „svět“.) Osvětí je subjektivně přestrukturované či vlastně strukturované okolí (ta struktura je konstituována teprve osvojením, i když není ovšem libovolná; okolí už má své struktury, už jenom proto, že se v něm překrývají a navzájem do sebe promítají osvětí četných dalších subjektů, které se v něm setkávají); osvětí zkrátka není dáno, není „před“ subjektem jako „předmět“, jako „objektivita“, ale subjekt je jakoby „nese s sebou“, obklopuje se jím. Žádná skutečnost, žádná předmětnost se nemůže dostat do osvětí, leč že se k ní subjekt tohoto osvětí nějak vztáhne, a že ji tedy vtáhne eo ipso do svého osvětí. Vnější „předmětnost“ (skutečnost) může ovšem zasáhnout do osvětí přímo, ale jenom katastroficky, tak, že toto osvětí demoluje a devastuje. Pokud se subjekt z tohoto zásahu vzpamatuje, může tak učinit pouze tím, že novou tvrdou skutečnost pojme do svého osvětí, že ji učiní jeho částí, jeho „eventualitou“. Zkrátka tam, kde je narušen nebo decimován subjekt, tam je narušeno a decimováno i jeho osvětí. V tom smyslu je tedy osvětí něčím, co náleží ještě k subjektu, a subjekt vlastně není celý, úplný, nepočítáme-li k němu jeho osvětí. V tom smyslu právem říká např. Jaspers (3243, Kleine Schule..., str. 40), že život, živá bytost není pochopena (myšlenkově uchopena) dostatečně, považujeme-li je za živou látku, ev. živé tělo. Ve skutečnosti jsou vždy celkem vnitřního a vnějšího světa (Innenwelt und Umwelt) - my bychom tedy řekli: vnitřního světa a osvětí. (Pojem osvětí vypracoval zejména von Uexküll a jeho žáci; sám Uexküll mluví o „Umwelt“-u, jeho žák Petersen o „Eigenwelt“-u. My dáváme v češtině přednost slovu osvětí, které zavedl - pokud mi je známo - Patocka. Termín „osvětí“ je velmi vhodný z několika etymologických a jiných důvodů. Zatímco německé „Umwelt“ znamená původně něco jako „okolní svět“, tedy okolí, zdůrazňuje to, co je okolo, český termín osvětí už se zdá jakoby naznačovat a připomínat, že jde o „osvojený svět“, tj. „svět“ nikoliv okolní, nýbrž adaptovaný, strukturovaný, rozvržený subjektem-organismem. Zároveň však je přítomen i poukaz k světlu: osvětí je „svět“ osvětlený, osvícený, tj. projasněný, prosvětlený alespoň natolik, že už je na cestě k tomu, aby se stal skutečným světem, tj. světem „světlym“, pro-

světleným plně, světem-světlem. Postup je tedy tento: „svět“ (pouze mýtný námi, ve skutečnosti „předsvět“, „polosvět“, „pra-svět“ či prostě „ne-svět“), osvětí, svět.

750309-1

(27) (7) (SSaŽ, 9. 3. 75 dopol.)

Skutečný svět je tedy něco, co nejenže není „původně“ dáno, ale co vůbec nikdy není „dáno“. „Původní“ stav „skutečnosti“ je blízký Leibnizovu pojetí monády, která se vnitřně „děje“, tj. proměňuje. Ovšem až na to, že je celá děním, tj. že není nic víc než toto vnitřní „stávání“ se. Tato primordiální „monáda“ nemá žádný vnějšek. Nicméně tím, jak plyne, jak probíhá, jak se její průběh naplňuje a posléze „končí“, proměňuje se i povaha toho, co právě probíhá. V onom dějství, jímž je ona „událostná monáda“, tento „atom děje, dění“, dochází k jakémusi vybití, oslabení vnitřní dynamiky, tj. jakési „živoucnosti“, „živého tlaku k proměně a k završení“, a naproti tomu k jakémusi dočasnému posílení „mrtvé hybnosti“, „odumřelého pobytu“, zkrátka setrvačnosti. Tato setrvačnost má ovšem nesamostatný, neautonomní charakter, je závislá na předchozí živé dynamice, jejímž je jakýmsi dozvukem, dozníváním, reziduem a koncem. V případě jednotlivé události je tato „setrvačnost“ čímsi takřka zanedbatelným, jakýmsi „atodem setrvačnosti“. Má však svou velkou důležitost tam, kde dochází setkání a střetu více událostí. Když se totiž jedna událost přiblíží k druhé tak říkajíc „na dosah“, takže může dojít a skutečně dojde k setkání, setkávají se z obou událostí právě jenom tato „rezidua“, tyto mrtvé zbytky událostného dění, nabývající charakteru jakési dočasné setrvačnosti. A tato koncová, závěrečná a vlastně již upadlá, mrtvá složka události se jediná dostává do „okolí“ druhé události, což se posléze projeví tím, že tato druhá událost ji (tu složku) pojme a zahrne do svého osvětí, tj. osvojí si z ní něco a učiní to svou vlastní složkou a součástí, svým stavebním materiálem. Protože však původně (ještě před touto recepcí a adaptací) jde vlastně o mrtvou a de facto dohasínající, vyhasínající složku první události, o jakési zrno dočasné setrvačnosti „ven“ z této první události, eventuálně do tzv. „okolí“ události jiné, může se tato jiná, druhá událost chopit tohoto trčícího (dočasně trčícího!) zrna setrvačnosti jen tak, že je „podrží“, že mu poskytne oporu a podporu, že mu věnuje něco ze svého živoucího organismu - a tím umožní, aby se ono setrvačné zrno upevnilo ve své setrvalosti a přišlo do jiného „času“ (tj. do času a časování druhé události), tj. odloučilo se od své původní „mateční“ události a nabylo jaké si autonomie a zdánlivé soběstačnosti, která ovšem trvá jen tak dlouho, dokud najde vždy znovu nějakou další událost, která mu poskytne něco ze

své živoucí dynamiky. Tak vzniká ona „pravá“ setrvačnost, kterou tak dobře známe a kterou se zabývá resp. s níž jako se samozřejmostí počítá klasická mechanika; ukazuje se však, že není ničím samozřejmým, ba dokonce ani ničím základním a původním, nýbrž docela naopak čímsi druhotným a odvozeným, jakýmsi vedlejším produktem „úsilí“ událostí o pozvednutí vlastní úrovně na vyšší stupeň, o komplikovanější, strukturovanější výstavbu vlastního průběhu; je - můžeme to tak snad právem říci - vlastně jaksi parazitární povahy, neboť ke své „neměnicí se setrvalosti“ má nezbytně zapotřebí se přiživovat na dynamismu uskutečňujících se, završujících se a končících nových a nových událostí. Setrvalost těchto prodloužených, trvajících „atomů“ setrvačnosti představuje tedy jakousi „mrtvou“, nehořící „pochodeň“, spíše tedy štafetový kolík, jež si jedna událost přebírá od předchozí a jež předává zase události následující. Setrvačnost těchto prvních událostí přesahujících a na jejich proměnlivosti jakoby nezávislých „elementů“ představuje první případ tzv. emancipace, která nadále bude provázet všechno dění na všech, i těch nejvyšších úrovních.

750309-2

(28) (8) (Pokrač., 9. 3. 75 dopol.)

A tak teprve tam, kde se nová, druhá událost „setká“ s oním zrnem setrvačnosti, tj. s oním reziduem, pozůstatkem události první, dochází k tomu, že toto reziduum, toto „zrno setrvačnosti“ je pojato do osvětí druhé události, a tak se stává skutečným „vnějškem“. Vnější stránka události se může „ukázat“, „vyjevit“ teprve v rámci nějakého osvětí, tedy pouze jako něco „osvojeného“ jinou událostí, ev. jiným subjektem. Vněšek je tedy v pravém smyslu „fainomenon“, fenomén; je tedy legitimním tématem (předmětem) fenomenologie. Naproti tomu je zřejmé, že žádnou fenomenologickou metodou se nedostaneme k vnitřní stránce, k vnitřnímu průběhu události - stejně tak jako k vnitřní stránce subjektu. Ale i tak je nutno podstatně přebudovat a přemyslet koncepci a rozvrh fenomenologie, neboť fenomenologie, uznávající pouze, jak se „věci“ jeví mně osobně, anebo i jak se jeví člověku, tj. jak vyvstávají v lidském vědomí, je velmi nedostatečným základem k uchopení fenoménu „světa“, resp. fenoménu „skutečnosti“ vůbec.

Protože způsob, jak si událost osvojí reziduum, vnější rys události jiné, je přístupný zase jen po vnější stránce, tj. pokud si něco z něho může osvojit zase nová událost, je zjevné, že to, čemu jsme si navykli říkat „svět“ nebo „skutečnost“ nebo „realita“ apod., je jen velmi redukovanou částí „opravdové skutečnosti“, „skutečného celku světa“. Svět je vlastně

postaven ze samých zbytků, ze samých reziduí. Tím je ovšem také učiněn krok k vyjasnění takové otázky, jako je tzv. nekonečnost světa, a to jak v prostoru, tak zejména v čase. Jestliže je totiž svět fenomén, ev. fenomén fenoménů, pak je nutno jej (právě tak jako každý jiný fenomén) vztáhnout k nějakému subjektu. Fenomén je způsob, jak se něco jeví určitému subjektu. Ale žádnému subjektu se nejeví a nemůže nijak jevit nekonečnost v prostoru nebo v čase. Ono „jevení“ je spjato s reaktibilitou onoho subjektu, jemuž se něco jeví. Žádný subjekt nemůže nikterak reagovat na něco nekonečného; reaktibilita každého subjektu je omezená, tj. má především svůj práh, svůj více nebo méně hrubý „rastr“ a posléze svou kapacitu. Proto ony relikty událostí, z nichž je „svět“ de facto konstituován, se vlastně stále jaksi „propadají“ a „rozpadají“, neboť nemají dost událostí příslušné úrovně (a tím i příslušného vybavení), na nichž by mohly dostatečně „parazitovat“, tj. jimiž by byly „podrženy“, „zachovány“. A přitom nesmíme zapomínat, že i tam, kde nějaká událost najde „pokračovatele“, tj. reagující a navazující události jiné, je toto reagování a navazování schopno reagovat a navazovat právě jen na relikty proběhlé události a nikdy nedovede a nemůže ani „obnovit“ a „zachovat“ událost celou. A protože to, nač nic nereaguje, jako by ani nebylo existovalo, jako by ani neproběhlo, jako by se ani neuskutečnilo, je nasnadě uzavřít, že se „svět“ a „skutečnost“ rozpadá tím rychleji, čím jsou co do událostí „řidčí“, čím jsou méně husté, a naopak že narůstá a komplikuje se (s otevřenou možností pozvedání úrovně) tam, kde je událostí dostatek, kde je jich dost „hustě“, takže na sebe mohou reagovat a navazovat. V každém případě je však kapacita tohoto reagování a navazování konečná a nikoli nekonečná.

750309-3

(29) (9) (pokrač., 9. 3. 75 před polednem.)

Podívejme se na věc blíže. Hustota událostí je zřejmě něco, co nemá stálou hodnotu (úroveň), a to nikoli jenom proto, že dochází k místním (a časovým) výkyvům (např. zahuštění kosmického prachu či plynů), ale také proto, že tu nenajdeme nic, o čem bychom mohli říci, že to má svou stálost a neměnnost (z čehož vychází fiktivní „zákon“ o zachování energie a hmoty). Neexistuje žádný základ dění v podobě konstantní a neměnné „substance“, kvantitativně vyměřené. Události se dějí nebo nekonají; čím to je, že někdy a někde je událostí hodně, a jindy a jinde málo, to nezáleží jednoznačně na „předmětné“ minulosti soustavy nebo okruhu skutečnosti, i když zase nelze říci, že by ke změnám (velkým) mohlo docházet zcela nahodile a bez souvislostí s tím, co předcházelo a co bude následovat. To souvisí s tím, že pokud nějaká událost je k dispozici, může reagovat na

předchozí; a protože tam, kde je událostí hodně („hustě“), vzniká jakási odvozená, druhotná quasi-kontinuita, nelze očekávat v takových případech pronikavé, převratné, okamžité nebo příliš rychlé změny. Ale to právě jenom po stránce reaktibility a po stránce navazování. Je také možné, že hustota proběhlých událostí nějak také indukuje alespoň přibližnou hustotu událostí nových; to však není jisté a je třeba to řádně prozkoumat. Mimo veškerou pochybnost je třeba předpokládat, že ve svém počátku, vzniku je každá událost kontingentní (buď absolutně nebo alespoň relativně) a že se zařazuje do celkové hustoty daného časového a místního okruhu „univerza“ teprve dodatečně, druhotně přes svou reaktibilitu. Hustota vesmíru nebo části vesmíru musí mít tedy také svou kontingentní stránku, jeden z jejích „zdrojů“ musí mít kontingentní charakter. Tam, kde dojde k radikálnímu zvýšení hustoty událostí (a tím i setrvačností, jež jsou jejich reliktem a jež na nových a nových událostech – pokud jsou při zvýšené hustotě dostatečně k dispozici – parazitují), zvýší se, zvětší se, naroste setrvalá složka „soustavy“ (okruhu), a tím narůstá za prvé rozsah „minulosti“, na níž nejen jednotlivé události, ale také sama „soustava“ reaguje a na něž navazuje. Tak může dojít ke kosmickému „vývoji“, jak jej dovede modelovat moderní astronomie a zejména astrofyzika a kosmogenetika (kosmogonie). Je myslitelné ovšem i to, že – v případě, že hustota událostí předcházejících indukuje nějakým způsobem hustotu událostí následujících, což není nemyslitelné a je dost pravděpodobné – může dojít k lavinovitému zahušťování událostí na určitém časoprostorovém úseku, jež eventuálně vyvrcholí oním dnes obecně předpokládaným „velkým třeskem“, jímž se dynamika zahušťování nějak vybijí, a buď ochabne nebo časem skončí. Na druhé straně to pak vede k onomu „rozpínání“, jež znamená postupné, ale dosti dramatické klesání hustoty událostí, jež posléze musí skončit neschopností celé soustavy udržet se jako nějaká (byť chudá co do úrovně) integrovaná soustava. Ve chvíli, kdy dojde k takovému rozpadu původní soustavy, že cézury jsou už nepřekročitelné nejenom pro žádné setrvačnosti (např. pro záření), ale ani pro jakoukoli vzájemnou reaktibilitu částí („úlomků“, „střepin“), přestávají pro sebe navzájem jednotlivé „střepiny“ existovat, tj. přestávají být „částmi“ (neboť už neexistuje nic z toho, čeho částmi by mohly být) a zůstávají nadále bez kontaktu, ztrácejí pro sebe navzájem své „vnějšky“. A to je konec původního vesmíru; je možné (a pravděpodobné), že analogie se mohou vyskytnout i na nižších úrovních.